

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες,
COM(2006)

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ**

**Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή εθνικών μέτρων για τη συνύπαρξη
γενετικώς τροποποιημένων καλλιεργειών με συμβατικές και βιολογικές καλλιέργειες**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συνύπαρξη παραπέμπει στη δυνατότητα των γεωργών να προβαίνουν σε εμπράγματα επιλογές μεταξύ της παραγωγής συμβατικών, βιολογικών και γενετικώς τροποποιημένων (ΓΤ) καλλιεργειών. Αποτελεί επίσης προϋπόθεση επιλογής εκ μέρους των καταναλωτών. Η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι τόσο οι καταναλωτές, όσο και οι παραγωγοί, πρέπει να διαθέτουν ουσιαστικές επιλογές όσον αφορά τον τύπο γεωργικών προϊόντων και τον τύπο παραγωγής. Η εθνική νομοθεσία για τη συνύπαρξη πρέπει να επιτρέπει στις δυνάμεις της αγοράς να λειτουργούν ελεύθερα και σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία.

Δεδομένου ότι οι καλλιέργειες βρίσκονται σε ανοικτό περιβάλλον, δεν είναι δυνατόν να αποκλεισθεί η δυνατότητα τυχαίας παρουσίας ΓΤ καλλιεργειών σε μη ΓΤ καλλιέργειες, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ενδεχομένως οικονομικές επιπτώσεις όταν οι τιμές στην αγορά για τους δύο τύπους καλλιεργειών διαφέρουν. Χρειάζονται συνεπώς εφικτά και αποτελεσματικά ως προς το κόστος μέτρα για τη συνύπαρξη, τα οποία να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση της παραγωγής ΓΤ και μη ΓΤ καλλιεργειών με τα ισχύοντα στην Κοινότητα νομικά πρότυπα.

Καθώς στην ΕΕ επιτρέπεται να καλλιεργούνται μόνον εγκριθέντες γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) και οι σχετικές με το περιβάλλον και την υγεία πτυχές καλύπτονται ήδη από την κοινοτική νομοθεσία, και ειδικότερα από την οδηγία 2001/18/ΕΚ για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον¹ και τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές², τα ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο της συνύπαρξης αφορούν μόνο τις οικονομικές πτυχές της σύμμιξης ΓΤ και μη ΓΤ καλλιεργειών και τα ενδεδειγμένα μέτρα για την πρόληψη της σύμμιξης.

Το άρθρο 26α της οδηγίας 2001/18/ΕΚ καλεί τα κράτη μέλη να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για τη συνύπαρξη, με σκοπό την πρόληψη της ακούσιας παρουσίας ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα, χωρίς όμως να επιβάλλει σχετική υποχρέωση στα κράτη μέλη. Το άρθρο αυτό συναρτάται με άλλες διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας και της Συνθήκης. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 22 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, γενικά, να απαγορεύουν, να περιορίζουν ή να εμποδίζουν τη διάθεση στην αγορά εγκριθέντων ΓΤΟ.

Στις 23 Ιουλίου 2003, η Επιτροπή εξέδωσε τη σύσταση 2003/556/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών προκειμένου να διασφαλιστεί η συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών³, με σκοπό να διευκολυνθεί η ανάπτυξη νομοθετικών - ή άλλου είδους - στρατηγικών για την συνύπαρξη από τα κράτη μέλη. Στη σύσταση αυτή περιλαμβάνεται σειρά γενικών αρχών που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την υιοθέτηση εθνικών προσεγγίσεων, καθώς και σειρά τεχνικών μέτρων.

Η καταλληλότητα των μέτρων για την συνύπαρξη είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων που ποικίλλουν μεταξύ των διαφόρων περιοχών, όπως των κλιματικών και εδαφολογικών συνθηκών, του μεγέθους και της διασποράς των αγρών, του τρόπου καλλιέργειας και της αμειψισποράς, κλπ. Η προσέγγιση με βάση την επικουρικότητα που ακολουθείται στο θέμα αυτό, επιτρέπει στα κράτη μέλη να προσαρμόζουν τα μέτρα για την συνύπαρξη στις ανάγκες που απορρέουν από τις τοπικές συνθήκες.

¹ EE L 106 της 17.4.2001, σ. 1, τροποποιήθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 (EE L 268 της 18.10.2003, σ. 1).

² EE L 268 της 18.10.2003, σ. 1.

³ EE L 189 της 29.7.2003, σ. 36.

2. ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΓΤ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Στην ΕΕ, η καλλιέργεια ΓΤ φυτών για εμπορικούς σκοπούς περιορίζεται μέχρι τώρα σε δύο ποικιλίες ΓΤ αραβοσίτου (Bt176 και MON810).

Στην Ισπανία, η ποικιλία αραβοσίτου Bt-maize καλλιεργήθηκε το 2004 σε έκταση 58 000 εκταρίων, η οποία αντιστοιχεί στο 12% περίπου των ισπανικών εκτάσεων που καλλιεργήθηκαν με αραβόσιτο. Σε άλλα κράτη μέλη, η καλλιέργεια ΓΤ αραβοσίτου περιορίζεται σε μερικές εκατοντάδες εκτάρια. Κατά συνέπεια, η πείρα που αποκτήθηκε από τις ΓΤ καλλιέργειες στην ΕΕ είναι πολύ περιορισμένη.

3. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Η παρούσα έκθεση βασίζεται σε τρεις κυρίως πηγές πληροφοριών: τη θεσπισθείσα νομοθεσία και τα σχέδια εθνικών νομοθετικών πράξεων που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγιο που υποβλήθηκε στις αρμόδιες εθνικές αρχές και τις πληροφορίες που διαβίβασαν εθνικοί εμπειρογνώμονες μέσω του δικτύου συντονισμού για τη συνύπαρξη (COEX-NET).

Με τη λήξη του 2005, τέσσερα κράτη μέλη είχαν θεσπίσει ειδική νομοθεσία για τη συνύπαρξη (Γερμανία, Δανία, Πορτογαλία και έξι ομόσπονδα κράτη της Αυστρίας, βλ. παράρτημα). Στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών είχαν εκπονηθεί μόνο σχέδια μέτρων για τη συνύπαρξη. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η εν λόγω νομοθεσία έχει καταρτιστεί ή καταρτίζεται σε περιφερειακό επίπεδο.

Στα τέλη του 2005, επτά κράτη μέλη είχαν κοινοποιήσει 20 σχέδια νομοθετικών πράξεων δυνάμει της οδηγίας 98/34/ΕΚ για την καθιέρωση διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών. Για 10 από τα σχέδια αυτά, η Επιτροπή έκρινε ότι τα κοινοποιηθέντα μέτρα ήταν δυνατόν να παρεμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, ενώ δεν προέβλεπε αντιρρήσεις για τέσσερα σχέδια. Δύο κοινοποιήσεις ανακλήθηκαν, ενώ η εξέταση των υπολοίπων τεσσάρων δεν είχε ακόμη ολοκληρωθεί στα τέλη του 2005.

Ο διάλογος της Επιτροπής με τις κοινοποιούσες αρχές, στο πλαίσιο της διαδικασίας κοινοποίησης, συνετέλεσε στη σημαντική βελτίωση των προτεινόμενων μέτρων για τη συνύπαρξη, παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις τα σχόλια της Επιτροπής δεν ενσωματώθηκαν πλήρως στην θεσπισθείσα νομοθεσία.

Η Τσεχική Δημοκρατία κοινοποίησε, στο πλαίσιο του προγράμματός της για την αγροτική ανάπτυξη, μεταβατικά μέτρα σχετικά με τη συνύπαρξη, για το 2005, τα οποία αφορούν την καλλιέργεια ΓΤ αραβοσίτου.

Πέραν των προαναφερθέντων μέτρων, ανελήφθησαν και άλλες δράσεις από τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές κυβερνήσεις, οι οποίες έχουν αντίκτυπο στις ΓΤ καλλιέργειες. Η Άνω Αυστρία και το Salzburg κοινοποίησαν στην Επιτροπή, βάσει του άρθρου 95 παράγραφος 5 της συνθήκης ΕΚ, σχέδιο νομοθετικής πράξης, με την οποία επιβάλλεται πλήρης απαγόρευση των ΓΤ καλλιεργειών στις εν λόγω περιφέρειες, παρεκκλίνοντας έτσι από τους κανόνες εναρμόνισης που καθορίζονται στην οδηγία 2001/18/ΕΚ. Το Salzburg ανακάλεσε αργότερα την κοινοποίησή του. Η Επιτροπή απέρριψε την κοινοποίηση της Άνω Αυστρίας με την αιτιολογία ότι δεν ικανοποιούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 95 παράγραφος 5. Η απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε τον Οκτώβριο του 2005 από το Πρωτοδικείο⁴. Τον Δεκέμβριο του 2005,

⁴ Συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-366/03 και T-235/04, απόφαση της 5.10.2005 - Land Oberösterreich και Αυστρία κατά Επιτροπής

η Άνω Αυστρία και η Δημοκρατία της Αυστρίας προσέφυγαν στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά της σχετικής απόφασης.

Η Σλοβενία έθεσε ως προϋπόθεση για τη συμμετοχή των γεωργών στα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης που εκπόνησε για την προγραμματική περίοδο 2004-2006, να μη χρησιμοποιούν ΓΤΟ. Η Επιτροπή γνωστοποίησε στις σλοβενικές αρχές ότι ο περιορισμός αυτός δεν συμβιβάζεται με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών⁵, καθότι οι ΓΤΟ δεν έχουν αποδεδειγμένες δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον όταν χρησιμοποιούνται υπό τους όρους που προβλέπονται στην συγκατάθεση για τη χρήση τους. Οι αρχές της Σλοβενίας επιβεβαίωσαν ότι η μη χρήση ΓΤΟ δεν θα αποτελεί πλέον προϋπόθεση για τη στήριξη των συμβατικών καλλιεργειών δυνάμει του γεωργοπεριβαλλοντικού καθεστώτος.

Ορισμένα μέτρα που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη για τους ΓΤΟ δεν έχουν κοινοποιηθεί. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα εθνικά μέτρα δεν δύνανται, κατά κανόνα, να αντιταχθούν στους ιδιώτες, εφόσον δεν έχουν τηρηθεί οι ενδεδειγμένες διαδικασίες κοινοποίησης για την έγκρισή τους. Όταν τα μέτρα αυτά προβλέπουν πλήρη απαγόρευση των ΓΤ καλλιεργειών, αντιβαίνουν στην κοινοτική νομοθεσία και δεν είναι δυνατόν να θεωρούνται νόμιμα μέτρα για την συνύπαρξη δυνάμει του άρθρου 26α της οδηγίας 2001/18/ΕΚ.

Στην Ιταλία, νομοθετικό διάταγμα που εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2004 και τροποποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2005, επιβάλλει πλήρη απαγόρευση των ΓΤ καλλιεργειών στη χώρα αυτή, έως ότου θεσπιστούν μέτρα για την συνύπαρξη από τις ιταλικές περιφέρειες. Πριν από την έκδοση του εθνικού νόμου, πολλές ιταλικές περιφέρειες είχαν απαγορεύσει τη χρήση ΓΤΟ στο έδαφός τους. Η Επιτροπή ζήτησε περισσότερες πληροφορίες από την Ιταλία προκειμένου να εξετάσει τη συμμόρφωση του ιταλικού νόμου με την οδηγία 2001/18/ΕΚ. Καθώς η Ιταλία δεν απήντησε στο αίτημά της, η Επιτροπή της απηύθυνε τον Οκτώβριο του 2005 γραπτή προειδοποίηση για παράβαση του άρθρου 10 της Συνθήκης.

Τον Φεβρουάριο του 2005, 20 περιφέρειες διαφόρων κρατών μελών, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν αρμοδιότητα να νομοθετούν όσον αφορά την συνύπαρξη, υπέγραψαν, στην Φλωρεντία, χάρτη, όπου εκφράζουν την αντίθεσή τους στην καλλιέργεια ΓΤ φυτών στο έδαφός τους. Έκτοτε συνυπέγραψαν και άλλες περιφέρειες.

Ανασκόπηση των εθνικών μέτρων για τη συνύπαρξη

Η ανασκόπηση των μέτρων που τέθηκαν σε εφαρμογή ή προτάθηκαν από τα κράτη μέλη ή τις περιφέρειες, είναι διαρθρωμένη σύμφωνα με τις γενικές αρχές που καθορίζονται στη σύσταση 2003/556/ΕΚ.

Οικονομικές πτυχές της συνύπαρξης και θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία

Ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη κάνουν σαφή διάκριση μεταξύ των οικονομικών πτυχών της συνύπαρξης και των πτυχών που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία, οι οποίες αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας έγκρισης των ΓΤΟ, ορισμένα από αυτά πρότειναν την ενσωμάτωση ειδικών διατάξεων για την περιβαλλοντική προστασία στην εθνική νομοθεσία που διέπει τη συνύπαρξη. Ειδικότερα, ορισμένα κράτη μέλη πρότειναν να

⁵ ΕΕ L 160 της 26.6.1999, σ. 80.

απαγορευτούν ή να περιοριστούν οι ΓΤ καλλιέργειες σε προστατευόμενες ή οικολογικά ευαίσθητες περιοχές. Στις περιπτώσεις αυτές, η Επιτροπή κατέστησε σαφές ότι τα εθνικά μέτρα για την συνύπαρξη δεν είναι δυνατόν να επιβάλλουν απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος πέραν εκείνων που ορίζονται στις διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας.

Διαφάνεια και συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών

Η πλειονότητα των κρατών μελών διεξήγαγε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών, γεγονός που υποδηλώνει ότι ακολουθείται διαφανής διαδικασία κατά την εκπόνηση μέτρων για τη συνύπαρξη.

Αποφάσεις που στηρίζονται σε επιστημονικά στοιχεία

Τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν τις ολοκληρωθείσες ή προγραμματισμένες ερευνητικές δραστηριότητες, στις οποίες στηρίζονται για την εκπόνηση μέτρων σχετικών με τη συνύπαρξη.

Χρησιμοποίηση των υφιστάμενων μεθόδων/πρακτικών διαχωρισμού

Δεδομένου ότι η κτηθείσα πρακτική πείρα από τις ΓΤ καλλιέργειες είναι περιορισμένη, λίγα κράτη μέλη δείχνουν να έχουν αξιοποιήσει τις υφιστάμενες μεθόδους και πρακτικές για την παραγωγή ΓΤ καλλιεργειών. Στις περιπτώσεις σχετικής αναφοράς, το σκεπτικό των ειδικών μέτρων για τη συνύπαρξη βασιζόταν κυρίως σε τεχνικές παραγωγής πιστοποιημένων σπόρων, οι οποίες τροποποιήθηκαν εν μέρει ώστε να ληφθούν υπόψη οι διαφορές μεταξύ της παραγωγής σπόρων προς σπορά και της παραγωγής καλλιεργειών ή, όπως σε άλλες περιπτώσεις, υιοθετήθηκαν αυτούσιες ως μέτρα για τη συνύπαρξη.

Ορισμένα μέτρα είναι απαιτητικότερα εκείνων που εφαρμόζονται συνήθως στις γεωργικές πρακτικές διαχωρισμού. Πρόκειται, επί παραδείγματι, για κατά περίπτωση διαδικασίες έγκρισης ή κοινοποίησης ΓΤ καλλιεργειών, σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, οι οποίες ενδεχομένως θα οδηγούσαν σε διπλή έγκριση της χρήσης ΓΤ φυτών των οποίων η καλλιέργεια είχε ήδη εγκριθεί δυνάμει της κοινοτικής νομοθεσίας.

Αναλογικότητα

Στη σύσταση 2003/556/EK της Επιτροπής αναφέρεται ότι τα μέτρα σχετικά με τη συνύπαρξη δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα απολύτως απαραίτητα για τη διασφάλιση της διατήρησης των ιχθών ΓΤΟ κάτω των ορίων επισήμανσης που καθορίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 και στην οδηγία 2001/18/EK, ώστε να αποφεύγεται τυχόν περιττή επιβάρυνση των εμπλεκόμενων.

Ενώ ορισμένα κράτη μέλη έλαβαν υπόψη τη συγκεκριμένη υπόδειξη, άλλα αποφάσισαν να προτείνουν ή να υιοθετήσουν μέτρα με σκοπό τη μείωση της τυχαίας παρουσίας ΓΤΟ πέραν του επιπέδου αυτού. Σε ορισμένες περιπτώσεις, προτεινόμενα μέτρα, όπως η τήρηση αποστάσεων απομόνωσης μεταξύ αγρών με ΓΤ και αγρών με μη ΓΤ καλλιέργειες, φαίνεται να συνεπάγονται μεγαλύτερες προσπάθειες για τους παραγωγούς ΓΤ καλλιεργειών, απ' ό, τι είναι αναγκαίο, με αποτέλεσμα να τίθεται υπό αμφισβήτηση η αναλογικότητα ορισμένων μέτρων.

Ορισμένα κράτη μέλη πρότειναν διαφορετικά μέτρα απομόνωσης για τους αγρούς με ΓΤ και τους αγρούς με μη ΓΤ καλλιέργειες, ανάλογα με το κατά πόσον οι παραγόμενες μη ΓΤ καλλιέργειες είναι συμβατικές ή βιολογικές ή ακολουθούν πρότυπα μη ΓΤ καλλιεργειών, παρόλο που τα όρια επισήμανσης για τυχαία παρουσία ΓΤΟ είναι τα ίδια για τις συμβατικές

και για τις βιολογικές καλλιέργειες. Άλλα κράτη μέλη πρότειναν ή υιοθέτησαν ίδια μέτρα διαχωρισμού για όλες τις περιπτώσεις.

Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη, στην πλειονότητά τους, δεν έχουν ακόμη προτείνει επιτόπια τεχνικά μέτρα για τη συνύπαρξη και ότι η κτηθείσα πρακτική πείρα είναι περιορισμένη, δεν ήταν δυνατή μέχρι τώρα η πλήρης αξιολόγηση των μέτρων αυτών.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει μεν το νόμιμο δικαίωμα κανονιστικής ρύθμισης των ΓΤ καλλιεργειών προκειμένου να επιτευχθεί η συνύπαρξη, υπογραμμίζει όμως ότι όλες οι προσεγγίσεις πρέπει να είναι ανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό της συνύπαρξης. Τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί ή προταθεί από τα κράτη μέλη όσον αφορά τη συνύπαρξη πρέπει να παρακολουθούνται ως προς τη σκοπιμότητα και την αποτελεσματικότητά τους και να προσαρμόζονται με βάση τα μελλοντικά αποτελέσματα των προγραμμάτων παρακολούθησης.

Ενδεδειγμένη κλίμακα

Ακολουθώντας τη σύσταση της Επιτροπής, τα περισσότερα κράτη μέλη υιοθέτησαν προσεγγίσεις για τη συνύπαρξη βασιζόμενες σε μέτρα διαχείρισης σε επίπεδο μεμονωμένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή σε συντονισμό μεταξύ γειτονικών εκμεταλλεύσεων. Τα κράτη μέλη δεν υπέβαλαν ειδικές προτάσεις για περιφερειακά μέτρα.

Η Πορτογαλία και το Λουξεμβούργο προέβλεψαν τη δυνατότητα προσδιορισμού περιφερειών στις οποίες δεν θα επιτρέπεται η καλλιέργεια ορισμένων τύπων ΓΤΟ, ελλείψει άλλου τρόπου επίτευξης της συνύπαρξης.

Ιδιαιτερότητα των μέτρων

Στις λίγες περιπτώσεις όπου τα κράτη μέλη εκπόνησαν τεχνικά μέτρα διαχωρισμού, αυτά αφορούσαν συγκεκριμένες καλλιέργειες. Πρόκειται δε για καλλιέργειες αραβοσίτου, ελαιοκράμβης, τεύτλων και γεωμήλων.

Σε ορισμένες ακόμη περιπτώσεις εκπονήθηκαν ιδιαίτερα μέτρα διαχωρισμού για την παραγωγή σπόρων προς σπορά.

Εφαρμογή των μέτρων

Τα κράτη μέλη ανέθεσαν εν γένει την ευθύνη για την εφαρμογή των σχετικών με την συνύπαρξη μέτρων, στους γεωργούς που καλλιεργούν ΓΤ φυτά. Αυτό σημαίνει ότι οι γεωργοί που παράγουν μη ΓΤ καλλιέργειες δεν οφείλουν να αλλάξουν, εξαιτίας των ΓΤ καλλιεργειών, τις καθιερωμένες καλλιεργητικές τεχνικές που ακολουθούν.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα σχέδια εθνικών νομοθετικών πράξεων επιτρέπουν στους γεωργούς των γειτονικών εκμεταλλεύσεων να αποφασίζουν, οικειοθελώς, να μη διαχωρίσουν τη ΓΤ από τη μη ΓΤ παραγωγή, γεγονός που συνεπάγεται την επισήμανση της μη ΓΤ παραγωγής ως ΓΤ. Αυτό συμφωνεί με τη σύσταση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η τήρηση των μέτρων διαχωρισμού δεν πρέπει να είναι υποχρεωτική εφόσον οι γείτονες συμφωνούν ότι δεν απαιτείται διαχωρισμός.

Όλα τα κράτη μέλη έχουν καταρτίσει εθνικό μητρώο ΓΤ καλλιεργειών στο οποίο έχει πρόσβαση το κοινό, υπάρχουν όμως διαφορές στο βαθμό λεπτομέρειας των κοινοποιούμενων πληροφοριών για τις ΓΤ καλλιέργειες. Τα περισσότερα κράτη μέλη απαιτούν από τους παραγωγούς ΓΤ καλλιεργειών να ενημερώνουν τους γειτονικούς γεωργούς σχετικά με την πρόθεσή τους να καλλιεργήσουν ΓΤ φυτά.

Κανένα κράτος μέλος δεν έχει προτείνει μέχρι σήμερα διασυνοριακή συνεργασία με γειτονικές χώρες για την αντιμετώπιση του ζητήματος της συνύπαρξης στις παραμεθόριες περιοχές.

Μέσα άσκησης της πολιτικής

Τα κράτη μέλη, στην πλειονότητά τους, επέλεξαν να υιοθετήσουν νομοθετική προσέγγιση όσον αφορά τη συνύπαρξη. Στην Ισπανία, ο ΓΤ αραβόσιτος καλλιεργείται από το 1998 βάσει μη δεσμευτικού κώδικα ορθής πρακτικής.

Κανόνες όσον αφορά την ευθύνη

Οι οικονομικές ζημίες που μπορούν να προκύψουν από τη σύμμιξη ΓΤΟ με μη ΓΤ προϊόντα, εμπίπτουν κανονικά στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών διατάξεων περί αστικής ευθύνης. Λόγω της ειδικής φύσης των ζημιών αυτών, ορισμένα κράτη μέλη αποφάσισαν να καταρτίσουν ειδική νομοθεσία.

Μερικά κράτη μέλη εξετάζουν το ενδεχόμενο εφαρμογής συστήματος αποζημίωσης. Τον Νοέμβριο του 2005, η Επιτροπή ενέκρινε, δυνάμει των κοινοτικών κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, την κοινοποίηση, εκ μέρους της Δανίας, καθεστώτος αποζημιώσεων για οικονομικές ζημίες που προκλήθηκαν από την παρουσία ΓΤΟ, χρηματοδοτούμενο από φόρο καλλιέργειας ΓΤ φυτών⁶.

Άλλα κράτη ενθαρρύνουν ή απαιτούν από τους παραγωγούς ΓΤ καλλιεργειών να ασφαρίζονται για αστική ευθύνη έναντι τρίτων. Στην ΕΕ, δεν διατίθεται επί του παρόντος ασφαλιστική κάλυψη για οικονομικές ζημίες οφειλόμενες σε τυχαία παρουσία. Επομένως, η συγκεκριμένη ασφάλιση δεν θα πρέπει να είναι υποχρεωτική, δεδομένου ότι η έλλειψη αντίστοιχη ασφαλιστικής αγοράς θα καθιστούσε αδύνατη την καλλιέργεια ΓΤ φυτών.

Στην Ισπανία, ελλείπει ειδικών κανόνων για την ευθύνη σε σχέση με τη συνύπαρξη, η καλλιέργεια ΓΤ αραβόσιτου για εμπορικούς σκοπούς διέπεται από τη γενική νομοθεσία περί αστικής ευθύνης.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Δεδομένου ότι η καλλιέργεια ΓΤ φυτών στην ΕΕ είναι περιορισμένη, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη θέσει σε εφαρμογή προγράμματα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Στην Ισπανία, συχνά οι γεωργοί διοχετεύουν τις παραγόμενες ΓΤ και μη ΓΤ ζωοτροφές στην ίδια αγορά. Επομένως, έχουν περιορισμένα κίνητρα για να διαχωρίσουν, σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, την παραγωγή ΓΤ αραβόσιτου για ζωοτροφές από την αντίστοιχη μη ΓΤ παραγωγή. Εκεί όπου εφαρμόστηκαν μέτρα για τη συνύπαρξη, αναφέρθηκαν ελάχιστες περιπτώσεις δυσμενών οικονομικών επιπτώσεων εξαιτίας της τυχαίας παρουσίας ΓΤ αραβόσιτου σε μη ΓΤ αραβόσιτο.

Παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Με την απόφαση 2005/463/ΕΚ⁷ η Επιτροπή συνέστησε δικτυακή ομάδα με σκοπό την ανταλλαγή και το συντονισμό πληροφοριών σχετικά με την συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών (COEX-NET). Στην πρώτη

⁶ Κρατική ενίσχυση Ν 568/2004.

⁷ ΕΕ L 164 της 24.6.2005, σ. 50.

συνεδρίαση της ομάδας, που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2005, τα κράτη μέλη εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τη συντονιστική αυτή δραστηριότητα, η οποία τους παρέχει τη δυνατότητα να αποκτήσουν μια γενική εικόνα των βέλτιστων πρακτικών που αναπτύσσονται στα άλλα κράτη μέλη, επεσήμαναν δε την ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας στην εκπόνηση τεχνικών μέτρων σχετικά με τη συνύπαρξη.

Έρευνα και γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Πολλά ερευνητικά έργα έχουν ολοκληρωθεί ή συνεχίζουν να εκτελούνται σε εθνικό επίπεδο. Οι ερευνητικές αυτές προσπάθειες συμπληρώνονται από δράσεις που εντάσσονται στο Έκτο Πρόγραμμα Πλαίσιο Κοινοτικής Έρευνας (FP6), καθώς και από άμεσες ερευνητικές δραστηριότητες που διεξάγει το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Επιτροπής. Οι πλέον πρόσφατες ερευνητικές δραστηριότητες εστιάστηκαν ως επί το πλείστον στις οικονομικές πτυχές της συνύπαρξης.

Τελικές παρατηρήσεις

Η κτηθείσα πείρα από την καλλιέργεια ΓΤ φυτών στα κράτη μέλη εξακολουθεί να είναι ελάχιστη, περιορίζεται δε σε ορισμένες περιφέρειες της Κοινότητας με χαρακτηριστική εξαίρεση την Ισπανία. Στα περισσότερα κράτη μέλη, το κανονιστικό πλαίσιο για τη συνύπαρξη βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της επεξεργασίας, αν και σε πολλές περιπτώσεις έχουν εκπονηθεί ήδη σχέδια νομοθετικών διατάξεων. Μέχρι σήμερα, οι καλλιέργειες ΓΤ φυτών στο πλαίσιο της νέας νομοθεσίας για τη συνύπαρξη, που θεσπίστηκε από τα πρωτοπόρα κράτη μέλη (Αυστρία, Γερμανία, Δανία και Πορτογαλία), ήταν ασήμαντες. Χρειάζεται να καταρτιστούν και να τεθούν σε εφαρμογή προγράμματα παρακολούθησης για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας και οικονομικής σκοπιμότητας των ληφθέντων μέτρων.

Όλα τα μέτρα που θεσπίστηκαν ή προτάθηκαν από τα κράτη μέλη όσον αφορά τη συνύπαρξη, παρουσιάζουν ορισμένα κοινά σημεία: Σχεδιάστηκαν για να προστατεύσουν τους παραγωγούς μη ΓΤ καλλιεργειών από τις πιθανές οικονομικές συνέπειες της τυχαίας σύμμιξης με ΓΤΟ. Ωστόσο, η καλλιέργεια ΓΤ φυτών δεν απαγορεύεται. Αν και ο βαθμός αυστηρότητας των υιοθετούμενων προσεγγίσεων παρουσιάζει αναμφισβήτητες διακυμάνσεις, τα κράτη μέλη καταβάλλουν εν γένει προσπάθειες ώστε να επιτρέπεται η συνύπαρξη, σε μια περιφέρεια, διαφόρων τύπων παραγωγής—συμβατικές, βιολογικές και ΓΤ καλλιέργειες. Η εφαρμογή των μέτρων διαχωρισμού της παραγωγής ΓΤ και μη ΓΤ καλλιεργειών αποτελεί κατά κανόνα ευθύνη των παραγωγών ΓΤ καλλιεργειών.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των ποικίλων εθνικών προσεγγίσεων. Αυτές αφορούν κατ' αρχάς την ευθύνη σε περίπτωση που προκαλείται οικονομική ζημία από την τυχαία παρουσία ΓΤΟ σε άλλες καλλιέργειες. Ορισμένα κράτη μέλη δεν έχουν προτείνει ειδική νομοθεσία για το συγκεκριμένο θέμα, με αποτέλεσμα να ισχύουν οι γενικοί κώδικες περί αστικής ευθύνης. Δεδομένου ότι η αστική ευθύνη εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, είναι αναμενόμενο ότι θα υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ των κανόνων που ισχύουν για τη συνύπαρξη, όπως συμβαίνει και με άλλες δραστηριότητες. Άλλα κράτη μέλη προτείνουν την έκδοση ειδικών διατάξεων για την αστική ευθύνη και/ή τη θέσπιση καθεστώτων αποζημίωσης.

Διαφορές υπάρχουν επίσης όσον αφορά τον σκοπούμενο βαθμό διαχωρισμού. Σε ορισμένα κράτη μέλη, στόχος των μέτρων για τη συνύπαρξη είναι να εξασφαλιστεί η μη υπέρβαση των κοινοτικών ορίων επισήμανσης – στόχος που ευθυγραμμίζεται με τη σύσταση της Επιτροπής. Σε άλλα, είτε δεν καθορίζεται σαφώς ο ανεκτός βαθμός σύμμιξης με ΓΤΟ, είτε ο βαθμός αυτός καθορίζεται σε επίπεδα χαμηλότερα των κοινοτικών ορίων επισήμανσης.

Η έναρξη της παραγωγής ΓΤ καλλιέργειών δεν συνοδεύτηκε πάντα από τη θέσπιση δεσμευτικών κανόνων ή μέτρων για τη συνύπαρξη. Στην περίπτωση της Ισπανίας, επί παραδείγματι, αυτό δεν κρίθηκε αναγκαίο, καθώς η αγορά δεν απαιτεί διαχωρισμό του ΓΤ και του μη ΓΤ αραβοσίτου που χρησιμοποιείται στις ζωοτροφές.

Ενώ η διαδικασία θέσπισης γενικών νομοθετικών πλαισίων για τη συνύπαρξη έχει προχωρήσει συγκριτικά περισσότερο, τα επιτόπια μέτρα για συγκεκριμένες καλλιέργειες καταρτίζονται με πολύ βραδύτερο ρυθμό και στις περισσότερες περιπτώσεις αφορούν λίγες μόνο καλλιέργειες.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η επιστημονική τεχνογνωσία στην οποία βασίζονται τα μέτρα για τη συνύπαρξη δεν έχουν αναπτυχθεί στον ίδιο βαθμό για όλες τις διάφορες καλλιέργειες. Για τον αραβόσιτο, που είναι, προς το παρόν, το μόνο ΓΤ φυτό που έχει εγκριθεί για καλλιέργεια, διατίθεται σημαντική επιστημονική τεχνογνωσία και πρακτική πείρα. Ο διαχωρισμός, επομένως, της παραγωγής ΓΤ και μη ΓΤ αραβοσίτου, μπορεί να επιτευχθεί με τεχνικά μέτρα που εφαρμόζονται σε επίπεδο μεμονωμένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή σε συντονισμό γειτονικών εκμεταλλεύσεων.

Οι συνθήκες εργασίας των ευρωπαϊών γεωργών ποικίλλουν όμως σημαντικά ως προς το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των αγρών, τα συστήματα παραγωγής, την αμειψισπορά και τους τύπους καλλιέργειας, καθώς και τις φυσικές συνθήκες. Η ποικιλομορφία αυτή μπορεί να έχει επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα ως προς το κόστος των μέτρων διαχωρισμού, με αποτέλεσμα να πρέπει να προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες.

Δεδομένου ότι η πρακτική της καλλιέργειας ΓΤ φυτών βρίσκεται στα πρώτα της στάδια και διατίθενται λίγα στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη σχέση κόστους/οφέλους των πρακτικών μέτρων για τη συνύπαρξη, είναι επιτακτική ανάγκη για τα κράτη μέλη να διατηρούν τη μέγιστη δυνατή ευελιξία για την εξεύρεση συγκεκριμένων λύσεων στο θέμα της συνύπαρξης.

Οι εθνικές ή περιφερειακές προσεγγίσεις όσον αφορά τη συνύπαρξη πρέπει να συμμορφούνται πλήρως με την κοινοτική νομοθεσία, η οποία αποκλείει τη γενική απαγόρευση των ΓΤΟ σε μια περιφέρεια, καθώς και τα εξόχως αυστηρά μέτρα που υπερβαίνουν τον στόχο της διασφάλισης της συνύπαρξης και καθιστούν πρακτικά αδύνατη την καλλιέργεια ΓΤ φυτών. Η Επιτροπή θα λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση της εθνικής και περιφερειακής νομοθεσίας για τη συνύπαρξη, με την κοινοτική νομοθεσία.

Από την ισπανική πείρα προέκυψε ότι, ακόμη και σε κράτος μέλος όπου ισχύουν οι ίδιοι κανόνες για τη συνύπαρξη σε ολόκληρη την επικράτεια, παρατηρείται ανομοιογενής κατανομή των ΓΤ καλλιέργειών μεταξύ των διαφόρων περιφερειών λόγω, επί παραδείγματι, των διαφορετικών γεωργικών συνθηκών ή των τοπικών προτιμήσεων των εμπλεκόμενων. Η ανομοιογένεια στην κατανομή των ΓΤ καλλιέργειών μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών και περιφερειών δεν συνεπάγεται, επομένως, κατ' ανάγκη, στρέβλωση της αγοράς. Προς το παρόν, ο αντίκτυπος, στην εσωτερική αγορά, των διαφορών που υπάρχουν στις ακολουθούμενες προσεγγίσεις για τη συνύπαρξη, δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί επαρκώς.

Το ζητούμενο για τα κράτη μέλη είναι η κατάρτιση οικονομικά βιώσιμων μέτρων για τη συνύπαρξη. Προς το σκοπό αυτό, θα χρειαστεί να προσαρμόσουν με ευελιξία τους τεχνικούς κανόνες για την υιοθέτηση επιτόπιων μέτρων, βάσει των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων παρακολούθησης. Η Επιτροπή, αν και αναγνωρίζει την ανάγκη συνάρτησης των μέτρων για τη συνύπαρξη με τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο,

πιστεύει ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να βασίζονται σε έγκυρα επιστημονικά δεδομένα, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων διαθέσιμων ερευνητικών αποτελεσμάτων και της επιτόπου κτηθείσας πείρας. Πολλές από τις έρευνες με αντικείμενο τη συνύπαρξη διεξήχθησαν σε εθνικό επίπεδο, είναι κατακερματισμένες ενώ όλες οι κανονιστικές αρχές δεν έχουν αναγκαστικά πρόσβαση σε αυτές.

Οι προοπτικές

Βάσει των ανωτέρω συμπερασμάτων, η Επιτροπή θεωρεί αναγκαία την απόκτηση περαιτέρω πείρας σχετικά με την υλοποίηση των εθνικών μέτρων για τη συνύπαρξη. Κρίνει, επίσης, ότι απαιτείται ουσιαστικότερη συνεργασία με τα κράτη μέλη για τη διασφάλιση της συνύπαρξης. Καθώς η κτηθείσα πείρα είναι περιορισμένη και δεν έχει περατωθεί ακόμη η υλοποίηση των εθνικών μέτρων για τη συνύπαρξη, δεν φαίνεται να δικαιολογείται επί του παρόντος η κατάρτιση εναρμονισμένης νομοθετικής προσέγγισης στο θέμα αυτό. Ωστόσο, προτού ληφθεί οιαδήποτε απόφαση, θα πρέπει να ολοκληρωθεί η διαδικασία διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η διάσκεψη για τη συνύπαρξη που θα πραγματοποιηθεί στη Βιέννη, από τις 4 έως τις 6 Απριλίου, θα αποτελέσει κατάλληλη ευκαιρία για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Στο μεταξύ, η Επιτροπή προτείνει να αναληφθούν οι ακόλουθες δράσεις:

- Η Επιτροπή προτείνει την ένταση των προσπαθειών της για τη διάθεση σε όλα τα κράτη μέλη των υπαρχουσών πληροφοριών, καθώς και τη στήριξη ερευνητικών δραστηριοτήτων που θα καλύψουν σημαντικά κενά των γνώσεών μας όσον αφορά τη συνύπαρξη. Η θετική συνεργασία με τα κράτη μέλη, που έχει ήδη καθιερωθεί στο πλαίσιο του COEX-NET, παρέχει την κατάλληλη βάση για περαιτέρω δραστηριότητες στον τομέα αυτό.
- Η Επιτροπή προτείνει την επανεξέταση και ανάλυση των τελευταίων επιστημονικών και οικονομικών δεδομένων που διατίθενται για τα μέτρα διαχωρισμού της παραγωγής καλλιεργειών και σπόρων προς σπορά, καθώς και το κόστος τους. Στην αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη η ζήτηση της αγοράς για διαχωρισμό των καλλιεργειών, καθώς και η ποσοστιαία κατανομή της χρήσης τους σε τρόφιμα και ζωοτροφές, στις διάφορες περιφέρειες.
- Η Επιτροπή προτείνει την έναρξη συνεργασίας της, από το 2006, με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη, για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών στο θέμα των τεχνικών μέτρων διαχωρισμού, με απώτερο σκοπό την έκδοση ειδικών για κάθε καλλιέργεια συστάσεων. Η κτηθείσα πρακτική πείρα από την καλλιέργεια ΓΤ φυτών για εμπορικούς σκοπούς, στην Ισπανία, θα είναι ιδιαίτερα πολύτιμη στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής. Θα ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις τοπικών συνιστωσών (π.χ. μέσο μέγεθος των αγρών, ποσοστιαία κατανομή των διαφόρων καλλιεργειών, κλπ.) που επηρεάζουν την εφαρμογή των γενικής αποδοχής μέτρων στα κράτη μέλη.
- Η Επιτροπή προτίθεται να συγκεντρώσει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα υφιστάμενα εθνικά συστήματα για την αστική ευθύνη, ώστε να τα εξετάσει υπό το πρίσμα των εθνικών κανόνων που διέπουν τη σύμμιξη ΓΤ και μη ΓΤ καλλιεργειών. Οι πληροφορίες αυτές θα χρησιμεύσουν στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και των πιθανών επιπτώσεων των διαφορετικών κανόνων περί αστικής ευθύνης και συστημάτων αποζημίωσης, σε σχέση με τη συνύπαρξη.
- Το 2008, η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την πρόοδο των ανωτέρω δραστηριοτήτων, στην οποία θα

εκτίθενται επίσης οι τελευταίες εξελίξεις όσον αφορά την εκπόνηση και εφαρμογή εθνικών μέτρων για τη συνύπαρξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ

AT ⁸	BE	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	SE	SI	SK	UK
-----------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Νομοθεσία για τη συνύπαρξη:

Έχει εκδοθεί	x				x	x							x ⁹								x				
Σχέδια κοινοποιηθέντα δυνάμει της οδηγίας 98/34/EK	x				x						x				x										
Σχέδια σε προχωρημένο στάδιο		x						x	x					x		x			x	x		x		x	

Ειδικές διατάξεις περί αστικής ευθύνης σε σχέση με τη συνύπαρξη, συμπεριλαμβανομένων των καθεστώτων αποζημίωσης ή απαιτήσεων ασφάλισης:

Έχουν εκδοθεί	x				x	x																			
Σχέδια σε προχωρημένο στάδιο ή κοινοποιηθέντα											x			x	x				x	x	x				

Επιτόπια μέτρα για συγκεκριμένες καλλιέργειες:

Έχουν εκδοθεί						x															x				
Σχέδια σε προχωρημένο στάδιο ή κοινοποιηθέντα					x				x			x		x	x	x			x	x		x			x

⁸ Η νομοθεσία καταρτίστηκε από το Ομοσπονδιακό Κράτος και από τα Bundesländer.

⁹ Νόμος πλαίσιο, με τον οποίο η αρμοδιότητα για τα μέτρα συνύπαρξης μεταφέρεται στις περιφέρειες.